

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.951:351.82

Раїмов Руслан Ікрамович

*аспірант кафедри міжнародного,
європейського права та цивільно-правових дисциплін*

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Раимов Руслан Икрамович

*аспирант кафедры международного,
европейского права и гражданско-правовых дисциплин*

Учебно-научного института права

Сумского государственного университета

Raimov Ruslan

Post-Graduate Student of the

Department of International, European Law and Civil Law Disciplines

Educational and Scientific Institute of Law of Sumy State University

ПОРЯДОК НАБУТТЯ СТАТУСУ СУБ'ЄКТА ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНІ

ПОРЯДОК ПОЛУЧЕНИЯ СТАТУСА СУБЪЕКТОВ ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В УКРАИНЕ

THE PROCEDURE FOR OBTAINING THE STATUS OF SUBJECTS OF NATURAL MONOPOLIES IN UKRAINE

***Анотація.** Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних теоретико-методологічних проблем адміністративного права щодо питання порядку набуття статусу суб'єкта природних монополій.*

У статті проаналізовано наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених та нормативно-правові акти України. Надано визначення такими

поняттям, як природна монополія, суб'єкт природної монополії, суб'єкти господарювання, що діють на суміжних ринках.

Україна взяла курс на лібералізацію ринкових відносин, мінімізацію впливу держави на економічні процеси. Економічна діяльність поступово виводилася з контролю та регулювання держави. Проте, деякі галузі економіки вимагали втручання органів виконавчої влади для забезпечення суспільних інтересів. Така діяльність держави ґрунтується на особливому стані ринку різних видів товарів і послуг. Вказаний стан ринку було названо в українському законодавстві як природна монополія. Діяльність суб'єктів господарювання на такому ринку підлягає державному регулюванню рядом державних органів. Для виконання завдань, покладених на такі органи, вони мають право використовувати відповідні засоби регулювання.

Проаналізувавши погляди вчених та вітчизняне законодавство, ми чітко визначили поняття природної монополії як стан товарного ринку, на якому задоволення попиту є більш ефективним за відсутності конкуренції через технологічні особливості виробництва (у зв'язку зі значним скороченням собівартості продукції на одиницю товару при збільшенні обсягів виробництва), а товари (послуги), вироблені суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені на споживання інших товарів (послуг), у зв'язку з попитом на цей товарний ринок менш залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги). Ми встановили, що порядок набуття статусу суб'єкта природних монополій чітко визначений законом, що перешкоджає присвоєнню такого статусу незалежно від діяльності державних органів.

Визначення ознак суб'єкта природних монополій з метою подальшого регулювання консолідації останніх може бути предметом подальших наукових досліджень.

Ключові слова: природна монополія, суміжний ринок, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та Міністерство інфраструктури України, Антимонопольний комітет України.

Аннотация. Стаття посвящена освещению одной из актуальных теоретико-методологических проблем административного права по вопросу порядка приобретения статуса субъекта естественных монополий.

В статье проанализированы научные труды зарубежных и отечественных ученых и нормативно-правовые акты Украины. Дано определение таким понятиям, как естественная монополия, субъект естественной монополии, субъекты хозяйствования, действующих на смежных рынках.

Украина взяла курс на либерализацию рыночных отношений, минимизации влияния государства на экономические процессы. Экономическая деятельность постепенно выводилась под контроль и регулированию государства. Однако, некоторые отрасли экономики требовали вмешательства органов исполнительной власти для обеспечения общественных интересов. Такая деятельность государства основывается на особом состоянии рынка различных видов товаров и услуг. Указанное состояние рынка было названо в украинском законодательстве как естественная монополия. Деятельность субъектов хозяйствования на таком рынке подлежит государственному регулированию рядом государственных органов. Для выполнения задач, возложенных на такие органы, они имеют право использовать соответствующие средства регулирования.

Проанализировав взгляды ученых и отечественное законодательство, мы четко определили понятие естественной

монополии как состояние товарного рынка, на котором удовлетворение спроса является более эффективным при отсутствии конкуренции в силу технологических особенностей производства (в связи со значительным сокращением себестоимости продукции на единицу товара при увеличении объемов производства), а товары (услуги), производимые субъектами естественных монополий, не могут быть заменены на потребление других товаров (услуг), в связи со спросом на этот товарный рынок менее зависеть от изменения цен на эти товары (услуги), чем спрос на другие товары (услуги). Мы установили, что порядок приобретения статуса субъекта естественных монополий четко определен законом, препятствует присвоению такого статуса независимо от деятельности государственных органов.

Определение признаков субъекта естественных монополий с целью дальнейшего регулирования консолидации последних может быть предметом дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: *естественная монополия, смежный рынок, Национальная комиссия, осуществляющая государственное регулирование в сферах энергетики и коммунальных услуг и Министерство инфраструктуры Украины, Антимонопольный комитет Украины.*

Summary. *The article is devoted to the coverage of one of the topical theoretical and methodological problems of administrative law with regard to the issue of obtaining the status of a subject of natural monopolies.*

The article analyzes the scientific works of foreign and domestic scientists and normative legal acts of Ukraine. The definition is defined by such concepts as natural monopolies, subjects of natural monopolies, economic entities operating in adjacent markets.

Ukraine is aimed at liberalizing market relations, minimizing state influence on economic processes. The economic activity was gradually

withdrawn from the control and regulation of the state. However, some areas of the economy required interference from the executive authorities to ensure public interest. Such activity of the state is grounded by the special state of the market of various kinds of goods and services. The indicated market condition was named in Ukrainian legislation as a natural monopoly. Activity of business entities within such a market is subject to state regulation by a number of state bodies. In order to implement the tasks entrusted to such bodies, they are empowered to use the appropriate means of regulation.

After analyzing the views of scientists and domestic legislation, we have clearly defined the concept of natural monopoly as the state of the commodity market, in which satisfaction of demand in this market is more effective in the absence of competition due to technological features of production (in connection with a significant reduction in production costs per unit of goods as production volumes increase), and goods (services) produced by the subjects of natural monopolies can not be replaced by consumption of other goods (services), in connection with the demand for this commodity market is less dependent on changes in prices for these goods (services) than demand for other goods (services). We have established that the procedure for acquiring the status of a natural monopoly entity is clearly defined by law, which prevents the assignment of such status regardless of the activities of state bodies.

Determination of the signs of the subject of natural monopolies with the aim of further regulatory consolidation of the latter may be the subject of subsequent scientific research.

Key words: *natural monopoly, adjacent market, the National Commission, carrying out state regulation in the fields of energy and utilities and the Ministry of Infrastructure of Ukraine, the Antimonopoly Committee of Ukraine.*

Постановка проблеми. *Україна, узявши курс, на лібералізацію ринкових відносин, мінімізувала державний вплив на економічні процеси.*

Господарська діяльність поступово виводилася з-під контролю та регулювання держави. Однак деякі сфери економіки потребували втручання з боку органів виконавчої влади задля забезпечення суспільного інтересу. Така діяльність держави обґрунтовується особливим станом ринку різного роду товарів та послуг. Зазначений стан ринку отримав таку назву в українському законодавстві, як природна монополія. Діяльність суб'єктів підприємництва в межах такого ринку підлягає державному регулюванню з боку ряду державних органів. З метою реалізації, покладених на такі органи, завдань їх наділено повноваженнями використовувати відповідні засоби регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття природних монополій були предметом дослідження у працях зарубіжних вчених, таких як Анохіна І.О. [5], Биконя С.Ф.[2], Базилевич В.Д., Филюк Г.М. [4] та інші. Більшість досліджень направлені на з'ясування економічної суті явища природних монополій та фактичного регулювання їх суб'єктів. Огляду формального порядку набуття статусу суб'єкта природної монополії не завжди приділялося достатньо уваги.

Постановка завдання: визначити порядок набуття статусу суб'єкта природних монополій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ринкові відносини не завжди здатні задовольнити суспільні потреби. Конкуренція є позитивним явищем. Однак в деяких сферах економіки вона може бути недоцільною.

Поняття «природні монополії» вперше згадується у працях Мілля Дж. С. у зв'язку з функціонуванням організацій водо- і газопостачання, доріг, каналів і залізниць. Він зазначив, що прийнятною є практика відсутності конкуренції виробників. Природність монополізму розглядалася таким чином, що конкуренція у ряді галузей була б абсурдом, абсолютно руйнівною, а ресурси конкурентів були б витрачені абсолютно даремно [1, с. 362].

Це зумовлено тим, що конкурентні відносини були економічно не вигідними і супроводжувалися руйнівними процесами, уникнути які можливо лише через запровадження монополії. Причина запровадження природної монополії, за думкою науковців, є передусім законодавство, адже державою не передбачені конкурентні відносини там де діє природна монополія, законодавство регулює лише ті господарські відносини в яких наявне економічно-ефективне зосередження виробництва [2, с. 12-13].

Шерер Ф. М. пише, що природна монополія виникає тоді, «коли економія від масштабу приймає такі суттєві форми, що одна фірма здатна забезпечити цілком весь випуск галузі за ціною за одиницю товару меншою, тому і ефективніша, ніж дві або більше фірм» [3, с. 6].

Базилевич В. Д. та Филук Г. М. вказують, що причиною існування природної монополії може бути власність окремих суб'єктів господарювання на рідкісні і важливі ресурси (наприклад, власність на радіочастотний ресурс країни). Окрім того, суттєвим чинником, який підвищує ціну входу у такі галузі є також бар'єри, пов'язані з попитом (обмеженістю ринку певного виду продукції) [4, с. 58].

Анахіна І. О. зазначила, що під поняттям монополія слід розуміти ситуацію, коли пропозиція певного товару чи послуги у конкретний час і у конкретному місці надається лише одним постачальником. Бажання споживача обрати іншого постачальника може бути задоволене лише в іншому місці чи в інший час(необхідний для постачання певної продукції з іншого місця, якщо це можливо, або для створення відповідних потужностей з випуску цієї ж продукції (послуг) у конкретному місці). Отже, суттєвим означенням монопольної ситуації буде не лише можливість її подолання, але часові рамки та необхідні грошові ресурси, які в свою чергу є взаємозалежними, адже пришвидшення терміну буде супроводжуватися збільшенням витрат коштів [5, с. 319].

В Україні діяльність природних монополій регулюється Законом України «Про природні монополії» [6].

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про природні монополії» природною монополією є стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) (далі - товари).

Важливим моментом є те, що природна монополія перш за все не є конкретною галуззю або підгалуззю економіки. Вона визначена, як стан ринку. Тобто для того, щоб вважатися природною монополією мають бути наявні особливі умови. Отже зміна умов, відповідно і зміна стану ринку, може призвести до перегляду віднесення того чи іншого підприємства до природної монополії. Такими умовами може бути технічний прогрес, зміна соціальної політики, розвиток суспільних інститутів тощо.

У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про природні монополії» вказано, що суб'єктом природної монополії є суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності, який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

Суб'єкт природної монополії є суб'єктом господарювання. Відповідно до ч. 1 ст. 55 Господарського кодексу України [7] суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають

відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

В ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України також зазначено, що суб'єктами господарювання є: 1) господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Однак законодавець обмежив поняття суб'єкта господарювання у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про природні монополії», надаючи уточнення із зазначенням у дужках «юридична особа». Таким чином суб'єктом природної монополії є суб'єкт господарювання, а саме - юридична особа. Форма власності не має значення.

Суб'єкт природних монополій, щоб вважатися таким, має виробляти (реалізувати) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії. У даному випадку законодавець не зазначив надання послуг на ринку, що перебуває у стані природних монополій. Відповідно до Закону України «Про природні монополії» термін «товар» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про захист економічної конкуренції»[8]. Так відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» товар - це будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери).

Законодавець передбачив, що суб'єкти природних монополій можуть впливати на інших господарюючих суб'єктів, в результаті чого останні також отримують певне домінуюче положення. На нашу думку, таких

суб'єктів можна назвати посередниками. У законодавстві України зазначене явище отримало назву «суміжний ринок».

Суміжним ринком, у розумінні Закону України «Про природні монополії», є товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без безпосереднього використання товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

Сфери, у яких регулюється діяльність суб'єктів природних монополій є чітко визначені законодавством.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про природні монополії», регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у таких сферах:

- 1) транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами;
- 2) транспортування природного і нафтового газу трубопроводами;
- 3) розподіл природного і нафтового газу трубопроводами;
- 4) зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності із зберігання природного газу (ліцензійними умовами);
- 5) транспортування інших речовин трубопровідним транспортом;
- 6) передачі електричної енергії;
- 7) розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами;
- 8) користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування;
- 9) управління повітряним рухом;
- 10) централізованого водопостачання, централізованого водовідведення;

- 11) транспортування теплової енергії;
- 12) спеціалізованих послуг у річкових, морських портах, морських рибних портах та аеропортах відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України.

Аналіз зазначеної норми вказує на те, що перелік сфер є закритим та вичерпним. Його розширення та зменшення відбувається шляхом внесення змін безпосередньо до закону.

Так Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання у сфері комунальних послуг» від 02.10.2012 [9], перелік сфер, в яких регулюється діяльність суб'єктів природних монополій, було доповнено сферою захоронення побутових відходів. А Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 [10] зазначений пункт виключено.

Сфери економічної діяльності, які віднесені до поняття суміжних ринків, також передбачені законом.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про природні монополії» до суміжних ринків, що регулюються відповідно до цього Закону, належать:

- 1) постачання природного газу та інших речовин, транспортування яких здійснюється трубопровідним транспортом;
- 2) внутрішні та міжнародні перевезення пасажирів та вантажів залізничним, повітряним, річковим та морським транспортом;
- 3) виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (ліцензійними умовами);
- 4) постачання електричної енергії споживачам;
- 5) виробництво теплової енергії (крім випадків, коли вона використовується виключно для внутрішньовиробничих потреб) в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами

здійснення підприємницької діяльності з виробництва теплової енергії (ліцензійними умовами);

6) постачання теплової енергії;

7) продаж природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу та газу (метану) вугільних родовищ) власного видобутку в обсягах, що перевищують рівень, установлений ліцензійними умовами;

8) перероблення побутових відходів.

Зазначений перелік, як і перелік сфер діяльності суб'єктів природних монополій є закритим та вичерпним. Отже його доповнення або скорочення потребує внесення змін до Закону України «Про природні монополії»

Набуття статусу суб'єкта природних монополій не є автоматичним у результаті зайняття господарською діяльністю у сфері природних монополій або на суміжних ринках. Зазначений статус з'являється у результаті включення підприємства до зведеного переліку суб'єктів природних монополій.

Зведений перелік суб'єктів природних монополій ведеться Антимонопольним комітетом України на підставі реєстрів суб'єктів природних монополій у сфері житлово-комунального господарства, що формуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, а в інших сферах, в яких діють суб'єкти природних монополій, - національними комісіями регулювання природних монополій у відповідній сфері або органами виконавчої влади, що здійснюють функції такого регулювання до створення зазначених комісій.

Антимонопольний комітет України в даному випадку виконує організаційну функцію. Він не приймає самостійне рішення щодо внесення або виключення суб'єктів природних монополій зі зведеного списку суб'єктів природних монополій. Зазначеними повноваженнями наділяються національними комісіями регулювання природних монополій

у відповідній сфері або органами виконавчої влади, що здійснюють функції такого регулювання до створення зазначених комісій.

Порядок складання та ведення Антимонопольним комітетом України зведеного переліку суб'єктів природних монополій з метою виконання положень Закону України «Про природні монополії» визначається «Порядком складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій» [11], затвердженим Розпорядженням антимонопольного комітету України.

Відповідно до «Порядку складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій» до зведеного переліку суб'єктів природних монополій включаються суб'єкти господарювання (юридичні особи), які виробляють (реалізують) товари на ринках, що перебувають у стані природної монополії та включені до реєстрів суб'єктів природних монополій у відповідних сферах органами, що здійснюють державне регулювання у сфері природних монополій.

Таким чином, наявність ознак суб'єкта природної монополії є підставою для включення такого підприємства до зведеного переліку суб'єктів природних монополій, однак у випадку відсутності підприємства в зазначеному реєстрі статус суб'єкта природної монополії не набувається.

Також «Порядком складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій» передбачено, що внесення суб'єктів природних монополій до Зведеного переліку здійснюється Комітетом на підставі реєстрів, отриманих від:

- 1) Міністерства інфраструктури України (у сферах: користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування; управління повітряним рухом; спеціалізованих послуг транспортних терміналів, портів, аеропортів);

2) Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (у сферах: транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами; транспортування природного і нафтового газу трубопроводами; розподілу природного і нафтового газу трубопроводами; зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності зі зберігання природного газу (ліцензійними умовами); транспортування інших речовин трубопровідним транспортом; передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами; розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами);

3) Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг (у сфері: централізованого водопостачання та водовідведення; транспортування теплової енергії).

Антимонопольний комітет України чітко визначив перелік державних органів, які вносять суб'єктів природних монополій до Зведеного переліку, тим самим надаючи їм однойменний статус. Зазначене положення потребує приведення у відповідність до діючого законодавства, так як Указом Президента України «Про ліквідацію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики» [12] Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики була ліквідована. Також була ліквідована Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг відповідним Указом Президента України «Про ліквідацію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг» [13].

У зведеному переліку суб'єктів природних монополій станом на 31.03.2019 [14] у графі №9 «Національна комісія або інший орган, що склав та веде цей реєстр» зазначені лише два органи, а саме Національна

комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та Міністерство інфраструктури України.

В ч. 2 ст. 10 Закону України «Про природні монополії» передбачений обов'язок суб'єктів природних монополій, який вказує на призначення усієї їх діяльності. Так суб'єкти природних монополій не можуть вчиняти дії, які призводять або можуть призвести до неможливості виробництва (реалізації) товарів, щодо яких здійснюється регулювання відповідно до цього Закону, або до заміни їх іншими товарами, не однаковими за споживчими характеристиками. Гарантуючи суб'єкту підприємницької діяльності монопольне становище на законодавчому рівні, держава також вимагає від суб'єкта природних монополій забезпечити виробництво певних товарів. На нашу думку така норма пов'язана з тим, що діяльність суб'єктів природних монополій становить публічний інтерес.

Висновок. Проаналізувавши погляди науковців та вітчизняне законодавство, ми чітко визначили поняття природної монополії, як стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Нами встановлено, що порядок набуття статусу суб'єкта природних монополій чітко визначений законодавством, що перешкоджає присвоєнню такого статусу незалежно від діяльності державних органів. Визначення ознак суб'єкта природних монополій з метою подальшого нормативного закріплення останніх може бути предметом наступних наукових досліджень.

Література

1. Миль Д.С. Основы политической экономии. Москва: Экономика, 1989. 962 с.
2. Биконя С. Ф. Поведінка монополій в умовах перехідної економіки. Актуальні проблеми економіки, 2005. № 5. С. 4-14.
3. Schere F.M. Industrial market structure and economic performance. Chicago: Rand Mc. Nally College Publishing Company, 1980. 632 p.
4. Базилевич В.Д., Филюк Г.М. Природні монополії. Київ: Знання, 2006. 367 с.
5. Анохіна І.О. Поняття та правовий статус регулювання суб'єктів природних монополій. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 8. С. 32-35.
6. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 №1682-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.
7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15>.
8. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2210-14>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання у сфері комунальних послуг : Закон України від 02.10.2012 № 5400-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5400-17>.
10. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
11. Про затвердження Порядку складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 28.11.2012 № 874-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2119-12>.

12. Про ліквідацію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики : Указ Президента України від 27.08.2014 №693/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693/2014>.
13. Про ліквідацію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг : Указ Президента України від 27.08.2014 №692/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692/2014/conv>.
14. Зведений перелік суб'єктів природних монополій станом на 31.03.2019 : веб-сайт. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=136411&schema=main>.

References

1. Mylj D.S. Osnovy polytycheskoj ekonomyy. Moskva: Ekonomyka, 1989. 962 s.
2. Bykonja S. F. Povedinka monopolij v umovakh perekhidnoji ekonomiky. Aktualjni problemy ekonomiky, 2005. # 5. С. 4 -14.
3. Schere F.M. Industrial market structure and economic performance. Chicago: Rand Mc. Nally College Publishing Company, 1980, 632 p.
4. Bazylevych V.D., Fyljuk Gh.M. Pryrodni monopoliji. Kyjiv: Znannja, 2006. 367 s.
5. Anokhina I.O. Ponjattja ta pravovyj status rehuljuvannja sub'ektiv pryrodnykh monopolij. Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo. 2004. # 8. С. 32-35.
6. Pro pryrodni monopoliji : Zakon Ukrainy vid 20.04.2000 #1682-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.
7. Ghospodarsjkyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 # 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15>.

8. Pro zakhyst ekonomichnoji konkurenciji: Zakon Ukrainy vid 11.01.2001 # 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2210-14>.
9. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shhodo derzhavnogho rehuljuvannja u sferi komunaljnykh poslugh : Zakon Ukrainy vid 02.10.2012 # 5400-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5400-17>.
10. Pro zhytlovo-komunaljni poslughy : Zakon Ukrainy vid 09.11.2017 # 2189-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
11. Pro zatverdzhennja Porjadku skladannja ta vedennja zvedenogho pereliku subjektiv pryrodnykh monopolij : Rozporjadzhennja Antymonopoljnogho komitetu Ukrainy vid 28.11.2012 # 874-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2119-12>.
12. Pro likvidaciju Nacionaljnoji komisiji, shho zdijsnjuje derzhavne rehuljuvannja u sferi energhetyky : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.08.2014 #693/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693/2014>.
13. Pro likvidaciju Nacionaljnoji komisiji, shho zdijsnjuje derzhavne rehuljuvannja u sferi komunaljnykh poslugh : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.08.2014 #692/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692/2014/conv>.
14. Zvedenyj perelik subjektiv pryrodnykh monopolij stanom na 31.03.2019 : veb-sajt. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=136411&schema=main>.